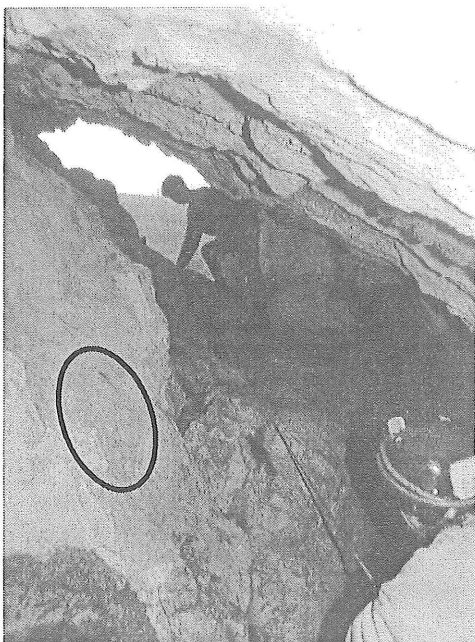

Glagoljaški natpis u Druškoj peći

Vlado Božić

U Hrvatskoj je nakon osnivanja samostalne države znatno poraslo zanimanje za starim hrvatskim pismom - glagoljicom. Osnovano je više društava prijatelja glagoljice, održano je nekoliko popularnih i znanstvenih predavanja i skupova, napisano je mnogo članaka. Za glagoljicu su zainteresirani i speleolozi, jer uporno traže neki natpis pisan tim pismom u nekoj od hrvatskih špilja.

Raznih natpisa u obliku potpisa ili samo godine ima u našim špiljama mnogo. Oni mlađi, pisani sada ili prije nekoliko godina, nagrdjuju špilju, ali oni stari, napisani pri nekoliko stoljeća mogu biti povijesni dokument o posjeti nekoj špilji, pa imaju svoju vrijednost i treba ih čuvati i zaštititi. Neki su natpisi na ulazu u špilju, u špilji, ali još na doseg danjeg svjetla, dok su neki napisani duboko u špilji, gdje je trebalo imati dobru rasvjetu da bi se tekst moglo napisati.

Položaj glagoljaškog natpisa u stijeni male dvorane Druške peći (na lijevoj strani slike)

Foto: V.Božić

Najviše natpisa (potpisa, inicijala i godina) napisano je latiničnim pismom i arapskim brojkama. Svega je jedan napisan bosančicom (bosanskom ćirilicom) a nalazi se na ulazu u špilju Vlaška peć kod Senja (Božić, 1990-91). Samo je jedan pisan glagoljskim pismom, i to djelomično, u špilji Druška peć na Učki.

Taj glagoljaški natpis prvi je prikazao akademik Branko Fučić 1982, ali samo usput, uz ostalih stotinjak glagoljaških natpisa skupljenih diljem Hrvatske, najviše u Hrvatskom primorju i Istri. Taj su natpis u svojim člancima do sada spominjali Mirko Malez 1984 i Vlado Božić 1987 pozivajući se na Fučićevu knjigu, uspoređujući starost natpisa s natpisima u Kraljičinoj špilji na otoku Visu.

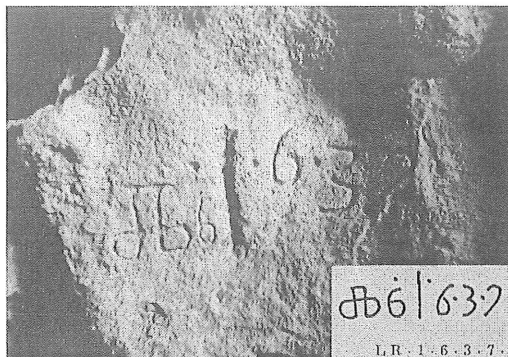
Akademik Mirko Malez istraživao je špilje i jame na Učki više godina i o tome napisao nekoliko članaka tijekom 1952-1965. Nacrt s opisom špilje Druška peć objavio je 1965 i 1974, ali natpisa nije spomenuo, što znači da za njega možda nije ni znao.

Špilja je inače bila poznata još od 17. stoljeća kada je prvi puta o njoj pisao slovenski speleolog Ivan Vajkard Valvasor (1689.god). Taj Valvasorov opis prvi je ili najstariji opis neke špilje u Hrvatskoj (Božić, 1992-93). Evo kako je tu špilju doživio i opisao Valvasor:

»U prethodna četiri dijela opisana je država Kranjska u kojoj ima dosta špilja, u ovom petom dijelu, međutim, ima samo jedna ali dosta velika, a nalazi se blizu crkve Sv. Marine uz more, odakle treba krenuti prema brdu Učki. U nju se može ući oko osam velikih milja do siga.

U toj velikoj špilji nalazi se jedno veliko neobično postolje načinjeno od jakih srušenih stupova. Od njih su ljudi iz okolice izradili orjaški krevet za nekog diva koji je prije mnogo godina stanovao u ovoj špilji ili špelunki. Tako ljudi pričaju, jer za to nemaju drugog objašnjenja, osim spomenutog postolja u špilji se ne može vidjeti ništa drugo vrijedno«.

Dakle, vjerojatno ni Valvasor niti Malez natpisa nisu vidjeli, a donedavna, također i nitko od sadašnje generacije hrvatskih speleologa. Zbog toga su članovi Speleološkog odsjeka HPD »Željezničar« iz Zagreba iskoristili priliku da se pri povratku iz Poreča, gdje su

Natpis LR pisan glagoljaškim slovima i 1637 arapskim brojkama, ali s točkama između brojaka (kako se piše glagoljicom)

Foto: V.Božić

posjetili Markovu jamu i jamu Baredine, zaustave u Mošćeničkoj Dragi, odakle su se uputili u Drušku peć.

Prilaz špilji je iz Mošćeničke Drage, odakle treba krenuti prema sjeverozapadu asfaltiranom ali uskom i strmom cestom prema selu Potoki. Cesta se uspinje južnom stranom klanca. Na najužem dijelu klanca, oko 2 km od glavne ceste u Mošćeničkoj Dragi, lijepo se vidi na suprotnoj, sjevernoj, strani klanca, u uslojenim naslagama krednog vapnenca, velik otvor špilje. S ceste se treba najprije spustiti u klanac dvadesetak metara do potoka, a onda uspeti se strmom padinom, kroz nisku šumu, do otvora špilje stotinjak metara. Otvor se nalazi na 250 m nadmorske visine, a visok je i širok oko 12 m.

Špilju tvori jedna jedina dvorana, koja se od otvora trokutasto suzuje i proteže prema sjeveru u dužini od 25 m. Jedna uska pukotina penje se od ulaza u špilju strmo prema istoku tridesetak metara. U predvorju špilje M.Malez je pronašao zanimljivog paleon-

tološkog i pretpovijesnog materijala. Uklesane i već izlizane stube u strmim dijelovima špilje, koje vode do terase u njezinu gornjem dijelu i do bazena s vodom, govore da su tu ljudi boravili duže vremena.

Došavši pred špilju, nas četvero (Tina i Nela Bosner, Damir Lovretić i ja), odmah smo počeli razgledavati špilju i tražiti glagoljaški natpis. Detaljno smo pretražili dvoranu špilje, zavlačeći se u sve njezine dijelove, ali natpisu ni traga. Nakon nekoliko sati uzaludnoga traganja, Nela Bosner se popela uz onu strmu usku pukotinu na istoku špilje visoko tridesetak metara, provukla se kroz jedno suženje u stijeni i onda radosno kliknula: »Našla sam ga!«. Brzo smo se i mi ostali popeli uskom pukotinom, provukli kroz suženje i našli se u uskoj dvoranici dugoj 8 i širokoj 3 m. Osvjetljena je danjim svjetlom kroz kosi otvor širok 2 i visok 2 m. Svjetlo koje dolazi kroz ovaj otvor lijepo osvjetljava 5 m udaljeni glagoljaški natpis, napisan na komadu relativno glatke stijene oko 1 m iznad poda špiljice.

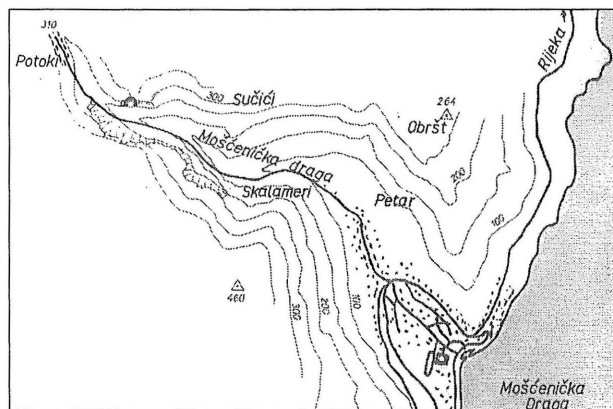
Svaka čast glagoljašu koji se uspeo uz kosu pukotinu, provukao kroz suženje i ispisao ovaj natpis.

Jasno su vidljiva slova LR pisana glagoljicom na ravnom dijelu stijene, dok je nastavak natpisa, tj. godina, napisan na neravnom dijelu stijene i nije jasno vidljiv, ali se ipak može pročitati (protumačiti) godina 1637. Veličina natpisa je 50 x 20 cm.

Natpis je fotografiran i studenti arheologije i povijesti (članovi SO-a) odnijeli su fotografije svojim profesorima s pitanjem nije li i drugi dio natpisa, koji se odnosi na brojke, pisan arapskim brojkama već glagoljicom. Naime, zbog ne baš dobro čitljivih brojki uklesanih u neravnoj stijeni i točaka uklesanih između brojki, kako se godine pišu glagoljicom, oni su posumnjali da to nisu arapske brojke već slova glagoljice. Međutim, brzo su dobili odgovor da se natpis sastoji od dva slova pisana glagoljicom (LR) i četiri znamenke pisane arapskim brojkama (1637). Slova najvjerojatnije predstavljaju inicijale osobe koja je to pisala, a brojke godinu kada je to pisano.

Od ovoga natpisa stariji je samo onaj iz 1643. na jednoj sigi u Kraljičinoj špilji na otoku Visu.

Zanimljivo je ustanoviti da su najstariji natpisi u špiljama ili na ulazima u špilje u Hrvatskoj nastali na više različitih mjesta, ali nekako u isto vrijeme, tj. sredinom 17. stoljeća. U Kraljičinoj špilji ima više natpisa, iz: 1634, 1641, 1645, 1646, 1660. i kasnije

iz 1818. god.; u Druškoj peći iz 1637, a u Vlaškoj peći kod Senja približno iz prve polovine 17.st. tj. između 1600 i 1650.god. Razlog tome mogu biti političke i gospodarske prilike na Jadranu, odnosno pre-stanak ratova i oživljavanje gospo-darstva. Ljudi su tada imali nešto slobodnog vremena, te su ga iskoristili za posjećivanje špilja (začetak špiljskog turizma u Hrvatskoj). Iz 18.st. za sada je poznat jedino natpis u Gospod-skoj špilji na izvoru Cetine iz 1775, kada je Ivan Lovrić istra-živao tu špilju, dok ih ima mnogo iz 19. st., a 20.st. da se i ne spominje.

Međutim, ima u Hrvatskoj još mnogo špilja sa starim natpisima, ali ih tek treba proučiti i datirati, što će sigurno dati nove spoznaje o posjetama našim špiljama.

Dobro je da se natpis u Druškoj peći nalazi na tako nepristupačnom mjestu, jer će tako sigurno dulje ostati sačuvan.

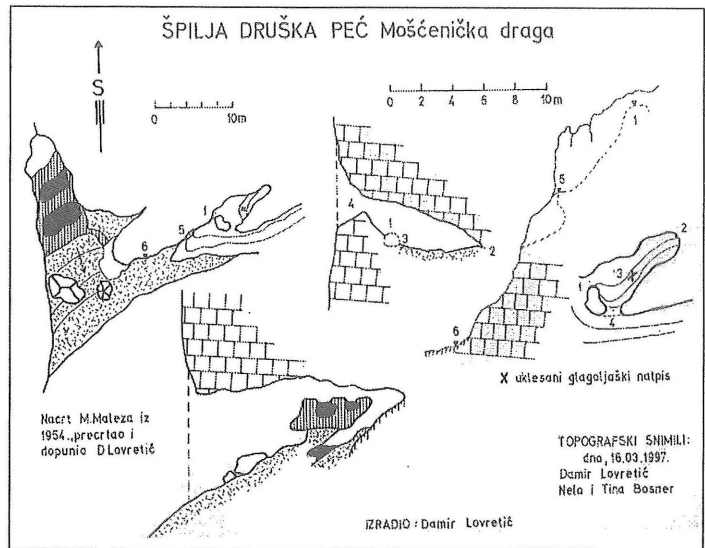
ABSTRACT

Glagolitic inscription in the cave Druška peć

Although every inscription made on a wall of a cave distort natural environment of the cave, old inscriptions today are a rarity and are worth document of ancient visits to the caves. That for it is necessary to protect them. One of the oldest, up to now, found in Croatia is situated in the cave Druška peć (Druška cave) on the mountain Učka.

Druška peć is known from the 17th century. About this cave wrote I:V:Valvasor 1689, and M:Malez 1952-1965, but they did not mention any inscription, what means they did not see it. The inscription is for the first time mentioned by the academician B.Fučić 1982. Ca-vers explored the chamber with the inscription in the cave only in 1997.

The inscription is situated in a small chamber of the cave, high over the entrance. It is necessary to climb up a narrow crack about thirty meters and to creep through a narrow passage. Dimensions of the inscrip-

tion is 50 x 20 cm and present two letters written by Glagolitic alphabet LR, and the year 1637 written by Arab figures, but with points between figures as is usual in the Glagolitic alphabet. Older inscription (Latin) from this is one on the island Vis in the Kraljičina špilja (Queen's cave) from 1634. The inscription in Druška peć is the only one write by the Glagolitic letter found in Croatian caves.

LITERATURA

- Malez, M. (1965) Druška peć auf der Učka - ein neuer Fund der Fauna des oberen Pleistozäns in Istrien, Bull. sci. Cons.Acad. Yougosl. Zagreb, 10/3, 65-66
- Malez, M. (1974) Istraživanje paleolitika i mezolitika na području Liburnije, Opatija, Tom I, str.19-22
- Fučić, B. (1982) Glagoljaški natpisi, JAZU, Zagreb, sv.57, str.1-400 (249)
- Malez, M. (1984) Povijest speleoloških istraživanja u Hrvatskoj, Deveti jugoslavenski speleološki kongres, Zagreb, str.73-102
- Božić, V. (1987) Kraljičina špilja na Visu, Naše planine, Zagreb, br.7-8, str.178-179
- Božić, V. (1990-91) O starim natpisima u Vlaškoj peći, Speleolog, Zagreb, str.43-47
- Božić, V. (1992-93) Speleološka djelatnost I.V. Valvasora u Hrvatskoj, Speleolog, Zagreb, str.35-39